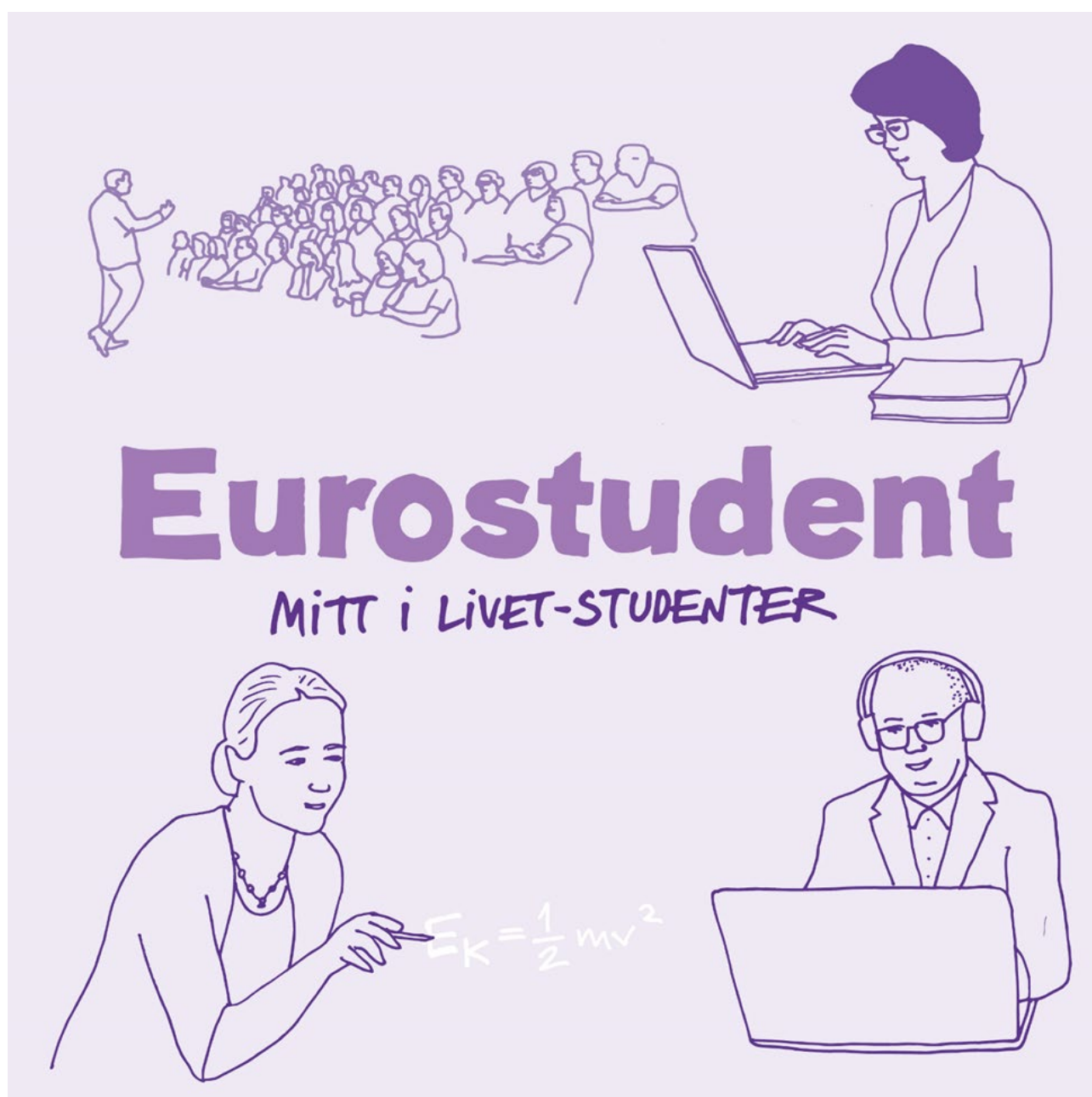

Mitt i livet-studenters ekonomi och syn på studier

Resultat från Eurostudent 8

Mitt i livet-studenters ekonomi och syn på studier

Resultat från Eurostudent 8

Universitets- och högskolerådet, juni 2024

Kontaktperson: Jari Rusanen

Författare: Madelen Charyszak, Jari Rusanen, Frederik Witte

Omslagsbild: Gabriel Wentz

ISBN 978-91-7561-130-3

För mer information om myndigheten och våra publikationer, se www.uhr.se.

Innehåll

Mitt i livet-studenters syn på ekonomi och studier.....	5
Eurostudent 8.....	5
Distanstudier kombinerat med arbete vanligare bland äldre studenter.....	6
Ansträngd ekonomi för många mitt i livet-studenter.....	7
Mitt i livet-studenter har mindre ekonomiska marginaler.....	8
Arbetsinkomst är viktigt för att kunna studera mitt i livet.....	9
Färre studenter mitt i livet identifierar sig främst som studenter.....	10
De har oftare ett arbete nära relaterat till studierna.....	10
Trots ekonomiska utmaningar är mitt i livet-studenter mer positiva till sina studier.....	11
Avslutande diskussion.....	12
Referenser.....	13

Mitt i livet-studenters syn på ekonomi och studier

Studenter i åldrarna mellan 35 och 54 år utgör idag en stor del av de som studerar på svenska universitet och högskolor. I en tidigare rapport från Universitets- och högskolerådet (UHR) framkommer att de utgör en femtedel av studentpopulationen.¹ Samma rapport visar också att de i stor utsträckning studerar pedagogik och lärarutbildningar samt hälso- och sjuksköterskeutbildningar, vilka idag utgör bristyrken. För samhällets kompetensförsörjning är det viktigt att det går att ställa om eller vidareutbilda sig även senare i livet. För det krävs förutom motivation hos den enskilda individen även rätt förutsättningar.

Under de senaste åren har en rad insatser gjorts för att förbättra de ekonomiska förutsättningarna. Ett nytt omställningsstudiestöd infördes slutet av 2022 vilket gör det möjligt för individer att studera med 80 procent av sin lön i upp till ett år, i syfte att omskola sig eller utveckla sin kompetens. Intresset för stödet har varit stort. Centrala studiestödsnämndens (CSN:s) statistik visar att över 20 000 personer ansökte om stödet under det första året (2023), varav 5 200 beviljades stöd.² En studie från Sveriges kommuner och regioner (SKR) visar att en fjärdedel av yrkesverksamma mellan 36–65 år i Sverige är intresserade av att använda sig av stödet.³ Den 1 januari 2022 höjdes även åldersgränsen för rätten till studiemedel från CSN från 56 år till 60 år. Med rätt förutsättningar kan alltså gruppen mitt i livet-studenter bli ännu större framöver.

I den här skriften har UHR tagit hjälp av data från den senaste Eurostudent-undersökningen för att beskriva vad mitt i livet-studenterna anser om sin ekonomi och hur de ser på kombinationen studier och arbetsliv, med ett särskilt fokus på de som studerar lärar- och vårdutbildningar.⁴

Eurostudent 8

Eurostudent är en europeisk enkätundersökning som syftar till att fördjupa kunskapen om ekonomiska och sociala aspekter som kan ha stor påverkan på studenters möjligheter att påbörja och slutföra

¹ Universitets- och högskolerådet: *Mitt i livet-studenter i högskolan*. 2023.

² Centrala studiestödsnämnden, 2024.

³ Sveriges Kommuner och Regioner: *Mitt i livet*. 2023.

⁴ Eurostudent 8 genomfördes innan omställningsstudiestödet infördes.

högskolestudier. Exempel på frågor som ingår i enkäten är bland annat studenternas boendesituation, ekonomi och hur nöjda de är med studierna.

Eurostudent har genomförts sedan 1999 och bidrar till jämförbara mått på högskolestudenters situation i de deltagande länderna. Den senaste omgången av studien, Eurostudent 8, genomfördes under våren 2022 i 27 länder. I Sverige fick 40 000 studenter möjlighet att delta och cirka 7 300 svarade på enkäten. Cirka 1 100 av de svarande är studenter mitt i livet, det vill säga i åldrarna 35–54 år.

UHR har på uppdrag av regeringen ansvar för den svenska delen av undersökningen. En rapport för hela Eurostudent 8 som redovisar de övergripande resultaten för samtliga länder publiceras på undersökningens webbplats, www.eurostudent.eu.

Distanstudier kombinerat med arbete vanligare bland äldre studenter

Av de mitt i livet-studenter som ingår i undersökningen anger 64 procent att de studerar på heltid och 36 procent att de studerar på deltid. Det kan jämföras med studenter yngre än 35 år där 94 procent är heltidsstudenter och 6 procent deltidsstudenter.

En majoritet av mitt i livet-studenterna (57 %) studerar helt eller delvis på distans. Bland de yngre studenterna är det avsevärt färre (21 %) som studerar helt eller delvis på distans.

Majoriteten av studenterna i åldrarna 35–54 år (64 %) arbetar samtidigt som de studerar. Det kan jämföras med studenter yngre än 35 år där 46 procent kombinerar studier med arbete. Bland mitt i livet-studenter som studerar på lärarutbildningar och vårdutbildningar är det ännu vanligare att arbeta; där arbetar 69 respektive 67 procent.

Andelen med utländsk bakgrund är större i denna grupp jämfört med yngre studenter och andelen män är lägre. De mitt i livet-studenter som har svarat på Eurostudent-undersökningen utgörs därmed till stor del av kvinnor, varav många har utländsk bakgrund, och många av dem har barn.

Dessa mönster känns igen från andra undersökningar.⁵ Studenter i åldrarna 35–54 år har i större utsträckning än yngre studenter familj och arbete att ta hänsyn till. De har därmed mindre möjligheter att bedriva heltidsstudier på annan ort och studerar därför oftare deltid och på distans än yngre studenter.

⁵ Se bland annat CSN: *Det livslånga lärandet och studiestödet*.

Ansträngd ekonomi för många mitt i livet-studenter

Ett sätt att synliggöra studenters ekonomiska situation är att ställa inkomster och utgifter mot varandra. I Eurostudent-undersökningen har studenterna därför fått besvara frågor om sina inkomster och utgifter. Studenternas studiemedel har kopplats till registerdata medan övriga inkomstuppgifter är självskattningar och berör lön från arbete, bostads- eller barnbidrag, samt stöd från anhöriga och användandet av egna besparingar. De utgiftsposter som självskattats berör boende, livsmedel, transport, barnomsorg, sjukvård, fritids- och kulturaktiviteter och andra regelbundna utgifter som kläder och hygienartiklar. Att studenter själva har fått lämna uppgifter kan vara en orsak till att deras inkomster och utgifter skiljer sig mot de studentbudgetar som bland annat Sveriges förenade studentkårer (SNF) och olika banker vanligtvis publicerar och som visar på betydligt besvärligare situation för studenterna.⁶

Utifrån undersökningens resultat har tabell 1 tagits fram. Den visar studenters inkomster och det belopp som återstår efter att utgifterna har betalats, fördelat över olika åldersgrupper.

Tabell 1: Studenternas inkomster och utgifter i kronor uppdelade i åldersgrupper.⁷

	Ålder	Inkomster	Utgifter	Differens
Yngre studenter	20–24	13 552	9 174	4 378
	25–29	15 715	10 413	5 302
	30–34	17 584	12 374	5 209
Mitt i livet-studenter	35–39	20 575	15 869	4 706
	40–44	21 719	16 809	4 910
	45–49	23 258	16 286	6 972
	50–54	25 380	17 716	7 663
Studenter 55+	55–59	26 770	15 410	11 361
	60+	26 176	14 225	11 952

Generellt visar tabellen att studenterna i alla åldersgrupper har inkomster som med god marginal täcker deras utgifter. Mitt i livet-studenterna har betydligt högre inkomster än yngre studenter. Samtidigt har mitt i livet-studenter betydligt högre utgifter vilket sammantaget leder till mindre marginaler. Tabellen visar att de allra yngsta studenterna, samt studenter i åldersgruppen 35–44 år har en

⁶ Universitets- och högskolerådet: *En kort inblick i studenternas ekonomi - Eurostudent V*, 2015.

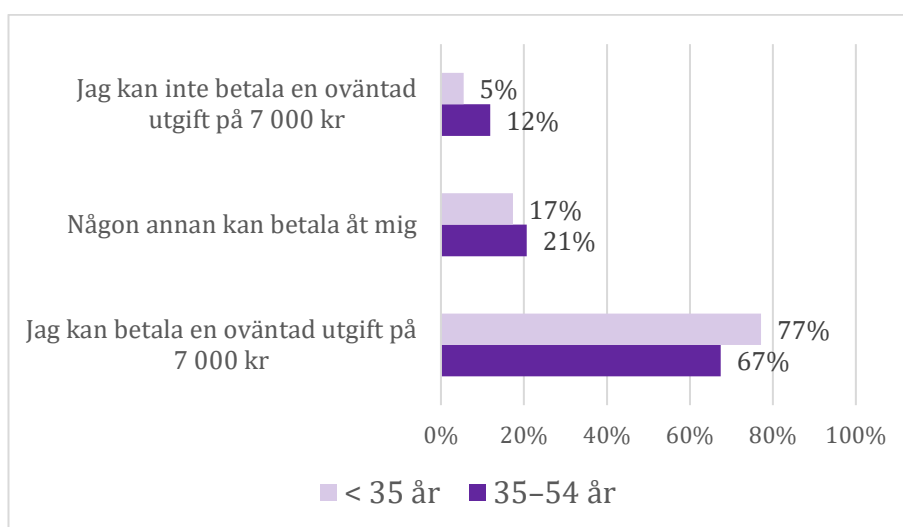
⁷ Vissa studenter kan ha feltolkat frågeställningen, vilket kan ha lett till att inkomster har överskattats. Feltolkningar är inte beroende på studenternas ålder och påverkar således inte rapportens slutsatser.

mer ansträngd ekonomisk situation jämfört med andra åldersgrupper. I åldersgruppen 35–44 år är sju av tio kvinnor, varav många har barn.⁸

Mitt i livet-studenter har mindre ekonomiska marginaler

I Eurostudent-undersökningen analyseras även studenternas förmåga att hantera en oväntad utgift på 7 000 kr, vilket är ett annat sätt att få en bild av deras ekonomiska situation. Äldre studenter har mindre ekonomiska marginaler, men de flesta kan fortfarande betala en oväntad utgift. 67 procent av studenterna i åldrarna 35–54 år uppger att de skulle kunna betala en sådan utgift, medan 77 procent av de yngre studenterna säger att de skulle klara det. Bland de äldre studenterna uppger 12 procent att de inte skulle kunna betala, men de har i något högre utsträckning än yngre studenter någon annan som kan betala för dem. Kapaciteten att täcka oförutsedda utgifter är klart mindre hos de mitt i livet-studenter som studerar på heltid (14%), medan mitt i livet-studenter som studerar deltid i stort sett har samma möjligheter att betala en oväntad utgift som studenter yngre än 35 år (6%).

Figur 1. Studenternas kapacitet att täcka oförutsedda utgifter.

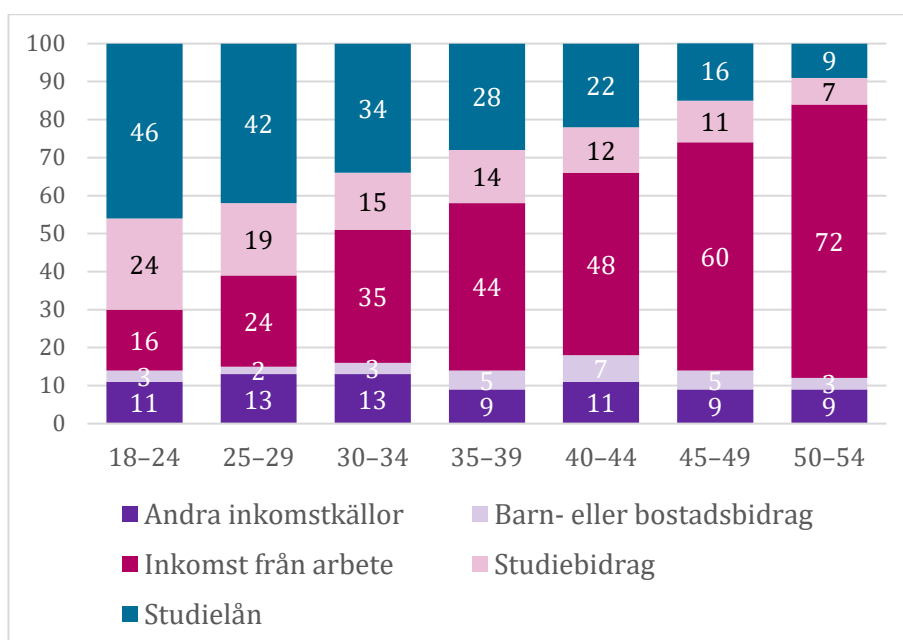
Dessa resultat reflekterar också väl hur studenterna själva upplever sin ekonomiska situation. Nästan en fjärdedel (24 %) av studenterna i åldersgruppen 35–54 år uppger att de upplever stora eller mycket stora ekonomiska svårigheter vid tiden för undersökningen. I jämförelse rapporterar knappt en femtedel (18 %) av de yngre studenterna sådana ekonomiska problem.

⁸ Även i andra studier finns uppgifter om att äldre studerande och studerande med barn ofta har en mer ansträngd ekonomisk situation än andra studerande. Se bland annat: CSN: *högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020*.

Arbetsinkomst är viktigt för att kunna studera mitt i livet

I figur 2 har studenternas främsta inkomstkällor sammanställts. Figuren visar att yngre studenter (18–34 år) till stor del förlitar sig på studiestöd, som kan utgöra upp till cirka 70 procent av deras totala inkomster. För studenter i åldersgruppen 35–54 år minskar andelen studiestöd markant, till så lite som 16 procent, medan arbete blir den största inkomstkällan. Liknande mönster har CSN konstaterat i olika rapporter.⁹ Orsakerna till detta kan handla om att studenter mitt i livet redan utnyttjat många terminer med studiemedel eller undviker att öka sina skulder senare i livet. Det kan också ha sin förklaring i att bidragets andel av inkomsten blir mindre genom att de totala inkomsterna är större.

Figur 2. Studenternas största inkomstkällor under 2022, fördelat på åldersgrupp.

I åldrarna 35–49 år är också barn- och bostadsbidrag en större inkomstkälla än för andra åldrar, medan andra inkomstkällor, det vill säga hjälp från familj eller användandet av egna besparingar, är mindre.

Framför allt visar figuren att arbete blir en alltmer betydande inkomstkälla ju äldre studenterna är.

I Eurostudent-undersökningen framkommer också att sex av tio mitt i livet-studenter (63 %) inte skulle ha råd att studera utan sin arbetsinkomst. Siffrorna för yngre studenter är betydligt lägre, 3 av 10 (27 %).

⁹ Centrala studiestödsnämnden: *Studera i högre åldrar*, 2023.

Färre studenter mitt i livet identifierar sig främst som studenter

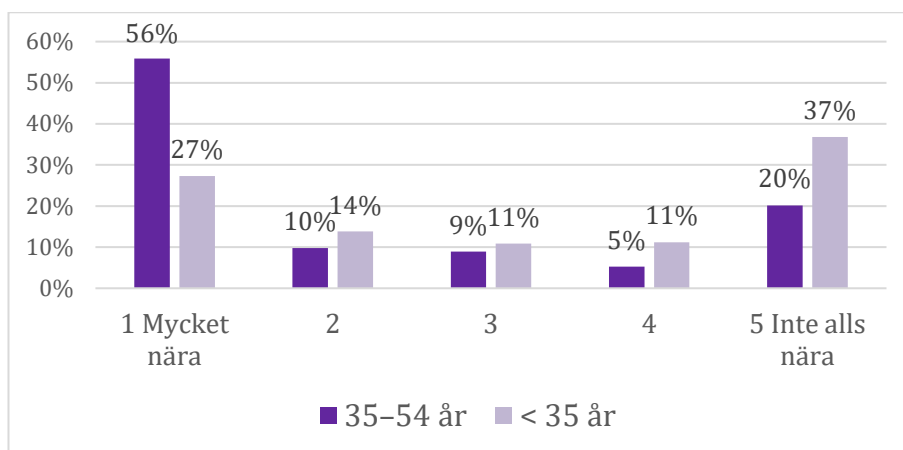
Hälften (51 %) av alla arbetande studenter i åldrarna 34–55 år identifierar sig främst som förvärvsarbetande som samtidigt studerar. Här finns det en tydlig skillnad gentemot studenter under 35 år, där en stor majoritet (90 %) ser sig huvudsakligen som studenter, trots arbete.

Mitt i livet-studenter inom lärarutbildningar följer samma mönster. 51 procent arbetar i första hand och studerar samtidigt, medan de som studerar en vårdutbildning i något högre utsträckning ser sig främst som studenter (55 %).

De har oftare ett arbete nära relaterat till studierna

De flesta mitt i livet-studenter som arbetar har ett jobb som är nära relaterat till den utbildning de går (se figur 4). Att deras arbete är så nära relaterat till studierna kan tyda på att många som väljer att studera senare i livet gör det för att vidareutbilda sig inom sitt yrkesområde. Det kan även handla om personer som valt att omskola sig och genomför sin utbildning samtidigt som de arbetar inom sitt nya yrke.

Figur 4. Hur nära relaterat är ditt arbete/praktik till innehållet i din nuvarande utbildning?

Resultaten visar att mitt i livet-studenter som studerar en lärarutbildning i ännu högre utsträckning (77 %) har ett arbete som är nära relaterat till studierna. Det finns både statliga och lokala satsningar som främjar kombinationen studier och arbete, bland annat inom lärarutbildningar, vilket kan vara en förklaring.

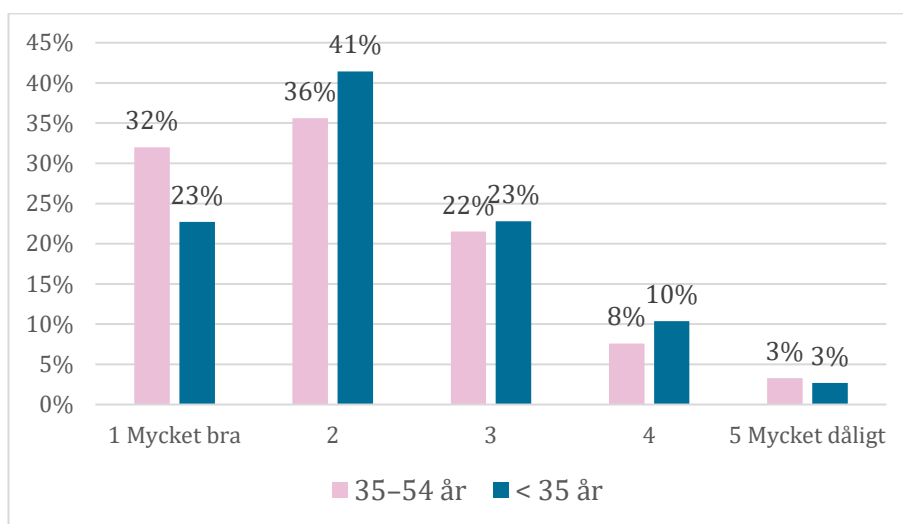
Av de som studerar en vårdutbildning har 65 procent ett arbete som är nära kopplat till utbildningen. Bland både lärarstudenter och vårdstudenter är det dessutom väldigt få som har ett arbete som inte alls är nära kopplat till studierna.

Trots ekonomiska utmaningar är mitt i livet-studenter mer positiva till sina studier

Trots ekonomiska utmaningar och arbete känner en större andel av mitt i livet-studenter att de definitivt hör hemma inom högre utbildning (52 %), vilket kan jämföras med yngre studenter där endast 43 procent känner likadant. Äldre studenter upplever också i mindre utsträckning psykisk ohälsa, exempelvis i form av ångest och depression (18 %, jämfört med 27 % hos studenter under 35 år).¹⁰ Det är också få av dem som allvarligt funderar på att hoppa av studierna; 75 procent av studenterna i åldrarna 35–54 år menar att de absolut inte funderat på att hoppa av studierna, vilket tyder på att de är motiverade. Motsvarande andel för yngre studenter är 69 procent.

Studenter mitt i livet anser i högre grad än yngre studenter att deras studier förbereder dem mycket bra för den svenska arbetsmarknaden (se figur 5). Det är positivt att en betydande andel av studenterna upplever att deras studier förbereder dem på ett bra sätt för arbetslivet, särskilt bland äldre studenter som i stor utsträckning studerar akademiska professionsutbildningar.¹¹ Resultaten visar också att mitt i livet-studenter som studerar just lärar- och vårdutbildningar i ännu större utsträckning anser att studierna förbereder dem mycket bra för den svenska arbetsmarknaden.¹²

Figur 5. Hur bra eller dåligt tror du att dina nuvarande studier förbereder dig för den svenska arbetsmarknaden?

¹⁰ Universitets- och högskolerådet, *Att studera på högskolan med psykisk ohälsa*, 2024.

¹¹ Universitets- och högskolerådet: *Mitt i livet-studenter i högskolan*, 2023

¹² 44 procent av mitt i livet-studenter som studerar en lärarutbildning anser att studierna förbereder dem mycket bra för arbetsmarknaden. För vårdstudenter är motsvarande siffra 39 procent.

Avslutande diskussion

Arbetsmarknadens kompetensförsörjning är en aktuell fråga och insatser har gjorts på senare år för att stärka individers möjlighet att ställa om eller kompetensutveckla sig senare i livet. Det har bland annat handlat om att stärka de ekonomiska förutsättningarna för studier genom ett omställningsstudiestöd. Nyligen tillsatte regeringen också en särskild utredare som ska se över hur utbildningsutbudet i högskolan kan utvecklas för att möta omställningsbehovet på en föränderlig arbetsmarknad.¹³

Resultaten från Eurostudent förstärker bilden av att många som väljer att studera mitt i livet står inför ekonomiska utmaningar. Nästan en fjärdedel (24 %) av studenterna i åldersgruppen 35–54 år upplever stora eller mycket stora ekonomiska svårigheter. Studenter i åldrarna 35–44 år är de mest ekonomiskt utsatta.

Att ha en inkomst från arbete under studietiden är viktigt för att möjliggöra studier för dem som befinner sig mitt i livet. En majoritet, sex av tio studenter mitt i livet, anser att de inte skulle ha möjlighet att studera utan inkomst från arbete. Att kunna kombinera studier med arbete, genom exempelvis distansutbildningar och deltidsstudier, kommer fortsätta att vara viktigt för att underlätta för fler att bygga på en tidigare utbildning eller byta karriär mitt i livet. De flesta som väljer att studera senare i livet har dessutom oftast ett arbete som är nära relaterat till den utbildning de går. Det tyder på att högre utbildning har en viktig roll i det livslånga lärandet och individers möjligheter att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Trots ekonomiska utmaningar funderar inte fler av mitt i livet-studenterna på att hoppa av studierna jämfört med yngre studenter; i stället visar de sig vara mycket motiverade och tycker i högre utsträckning att studierna förbereder dem väl för arbetsmarknaden.

¹³ Utbildningsdepartementet, 2024.

Referenser

Centrala studiestödsnämnden. (2020). *Det livslånga lärandet och studiestödet*, ADM/2019:601.

Centrala studiestödsnämnden. (2021). *Högskolestuderandes inkomster och utgifter 2020, Rapport 2021:3*.

Centrala studiestödsnämnden. (2023). *Studerande i högre åldrar; Artikel 2023:3*.

Centrala studiestödsnämnden. (Februari 2024). *Ett år med omställningsstudiestödet – officiell statistik publicerad*. Hämtat från <https://www.csn.se/om-csn/press/pressmeddelanden/2024-02-07-ett-ar-med-omstallningsstudiestodet---officiell-statistik-publicerad.html>

Sveriges Kommuner och Regioner. (2023). *Mitt i arbetslivet*.

Universitets- och högskolerådet. (2015). *En kort inblick i studenternas ekonomi - Eurostudent V*.

Universitets- och högskolerådet. (2023). *Mitt i livet-studenter i högskolan*.

Universitets- och högskolerådet. (2024). *Att studera på högskolan med psykisk ohälsa. Resultat från Eurostudent 8*.

Utbildningsdepartementet. (den 25 4 2024). *Uppdrag att utreda en särskild ersättningsmodell för utbildning för omställning och vidareutbildning för yrkesverksamma (U 2024:C)*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2024/04/uppdrag-att-utreda-en-sarskild-ersattningsmodell-for-utbildning-for-omstallning-och-vidareutbildning-for-yrkesverksamma-u-2024c/>

Utbildning, utbyte, utveckling – för alla som vill vidare

UHR är en statlig myndighet med flera uppdrag inom utbildningsrådet. Myndigheten finns i Stockholm och i Visby.

UHR:s fem huvudsakliga ansvarsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan.
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster åt utbildningssektorn.
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan.
- Bedöma utländska utbildningar.
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde.